

ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРІОДИЗАЦІЮ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПОКАРАНЬ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто проблеми періодизації розвитку системи покарань в Україні та визначення кола джерел права (правових пам'яток), які діяли на теренах України в той чи інший період розвитку держави і права, та запропоновано періодизацію, яка найповніше сприятиме всебічному ретроспективному аналізу системи покарань.

Ключові слова: покарання, система покарань, періодизація, історичний метод.

I. Вступ

Урахування історичних традицій і наступність у побудові системи кримінальних покарань в Україні, як і в будь-якій іншій країні, є вкрай важливим фактором як прийняття, так і вдосконалення кримінального закону загалом, його інститутів та окремих норм. Не становить виключення в цьому аспекті і система кримінальних покарань, формування якої неможливе без урахування історичного досвіду, який може скорегувати законодавця у вирішенні комплексу питань, пов'язаних з добором у систему покарань найбільш оптимальних та дієвих заходів впливу на винну особу та зауважить на помилках попередників, яких не слід припускати при вдосконаленні кримінального законодавства. Особливої уваги в цьому аспекті заслуговує дослідження законодавчих традицій кримінально-правового регулювання видів покарань.

Історичний метод передбачає вивчення норм і інститутів кримінального права в історичному розвитку як шляхом вивчення відповідного законодавства, так і їх тлумачення в кримінально-правовій науці. Історичний метод спроможний з'ясувати питання наступності в кримінальному праві, оскільки саме кримінальне право розцінюється як система, яка постійно розвивається, містить не тільки елементи сьогодення, а й зберігає ознаки минулого, окреслює майбутнє. Нічого не віддзеркалює з такою силою контрасти між сучасними та первісними уявленнями про право, як історичне вивчення цієї гілки правознавства [1].

Принцип історизму передбачає вивчення кожного предмета дослідження: як він виник, які головні віхи свого розвитку це явище проходило, чим він (предмет, явище) є нині. Можна цілком погодитись з тим, що в юридичній літературі історії розвитку законодавства України кримінальним покаранням у різні періоди приділено особливу увагу не тільки в працях з історії кримінального права та системи покарань, а й у дослідженнях,

присвячених окремим видам покарань, навіть можна припустити, що останніх було більше. Впродовж тривалого часу розвиток кримінального права України нерозривно пов'язували з історією Росії. І такий стан речей був частково виправданий, адже, пропонуючи періодизацію розвитку кримінального права України (чи то кримінально-правової політики), правознавці формують її за таким критерієм, як розвиток державності.

II. Постановка завдання

Враховуючи проблеми, які виникають при визначенні періодизації історії розвитку кримінального права та законодавства України, мета статті – проаналізувати сучасні підходи та критерії виділення періодів становлення системи покарань в Україні та виокремити найприйнятну для цілей правового дослідження періодизацію.

III. Результати

Науковці зазначають, що “коли йдеться про вивчення історії розвитку певного правового явища, перш за все постає проблема періодизації досліджуваного періоду. Особливо актуальним це завдання є тоді, коли досліджуваний період становить не десятиліття і навіть не століття, а не менше тисячу років” [2, с. 10]. Враховуючи це, запропоновано для цілей правового, а не історичного дослідження, здійснювати періодизацію розвитку кримінального законодавства України залежно від основних історичних пам'ятників кримінального права – основних кримінальних законів, які в різний період діяли на території сучасної України. Такий підхід дасть змогу відобразити основні положення кримінального законодавства, що містилися в цих документах, а з іншого – уникнути не потрібної в юридичному дослідженні деталізації історичних процесів та подій [2, с. 11]. Дослідження історії розвитку такого покарання, як штраф, автор здійснює на підставі аналізу правових пам'яток: 1) Руська Правда; 2) Статут Великого князівства Литовського (Литовський статут); 3) Судебник 1497 р.; 4) Судебник 1550 р.; 5) Соборне уложення 1649 р.; 6) Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 р.;

7) Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р.; 8) Кримінальне уложення 1903 р.; 9) Кримінальний кодекс УСРР 1922 р.; 10) Кримінальний кодекс УРСР 1927 р.; 11) Кримінальний кодекс УРСР (України) 1960 р.

Н. Я. Ковтун при аналізі регламентації додаткових покарань для неповнолітніх в історії вітчизняного кримінального законодавства розширив нормативно-правову базу, включивши до неї такі правові пам'ятки, як: 1) Руська Правда; 2) Судебник 1497 р.; 3) Судебник 1550 р.; 4) Соборне Уложення 1649 р.; 5) Військовий статут Петра I; 6) Імператорські укази від 7 та 19 липня 1779 р.; 7) Магдебурзьке право; 8) Саксонське зеркало; 9) Литовські статuti; 10) Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 р.; 11) Зібрання малоросійських прав 1807 р.; 12) Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р.; 13) Статут про покарання, що застосовуються мировими суддями 1864 р.; 14) Кримінальне уложення 1903 р.; 15) Керівні начала з кримінального права 1919 р.; 16) Кримінальний кодекс УСРР 1922 р.; 17) Основні начала кримінального законодавства СРСР та Союзних республік 1924 р.; 18) Кримінальний кодекс УРСР 1927 р.; 19) Основи кримінального законодавства Союзу та Союзних республік 1958 р.; 20) Кримінальний кодекс УРСР (України) 1960 р.; 21) Основи кримінального законодавства Союзу та Союзних республік 1991 р. [3, с. 11–24].

К. Б. Марисюк зазначає, що “найбільш традиційним можна вважати підхід, згідно з яким етапи становлення кримінально-правової політики загалом прийнято ототожнювати з періодизацією кримінального права або й права загалом” [4, с. 603]. Відтак, на переконання автора, етапи розвитку кримінально-правової політики у сфері майнових покарань на українських землях (а отже, і етапи розвитку кримінального права) варто розподіляти на такі: 1) розвиток покарань за часів Київської Русі і в період феодальної роздробленості; 2) розвиток покарань на українських землях у складі інших держав, а саме під владою Великого князівства Литовського, Польщі, Речі Посполитої, а також у складі Великого князівства Московського, Угорщини та Молдавії; 3) розвиток покарань часів Запорізької Січі та Гетьманщини; 4) розвиток покарань на українських землях за законодавством Російської імперії; 5) розвиток покарань на українських землях у складі Австрії та Австро-Угорщини; 6) розвиток покарань за часів відновлення української державності; 7) розвиток покарань на українських землях після розпаду Австро-Угорщини у складі Польщі, Чехословаччини та Румунії; 8) розвиток покарань в Радянській Україні; 9) розвиток покарань після проголошення незалежності України [4,

с. 604]. З наведеного видно, що автор силувався якомога повніше урахувати етапи розвитку української держави, що є цілком обґрунтованим як для демонстрації розвитку саме кримінально-правової політики держави. З іншого боку, автор не вказує правові пам'ятки, які діяли у той чи інший період, і дослідження, які мали б проілюструвати доцільність подібної детальної періодизації.

Більш розгорнуто, враховуючи вищезазначене, уявляється нам періодизація, наведена Т. А. Денисовою та Ю. В. Філеєм. Вони вказують періодизацію розвитку кримінального права України та аналізують такі джерела писаного та звичаєвого права: 1) Русько-Візантійські угоди 860, 907, 911, 944 й 971 рр. та Руську Правду як правові пам'ятки періоду існування Київської Русі; 2) такі джерела польського та литовського кримінального законодавства як Судебник Великого князя Казимира 1468 р., а також Литовські Статuti 1529, 1566 та 1588 р. та інші нормативні акти періоду Литовсько-Руської держави; 3) норми звичаєвого права періоду Запорізької Січі, який характеризується існуванням у межах Литовсько-Руської держави, проте поза межами польсько-литовського законодавства; 4) звичаєве право, польсько-литовське законодавство, магдебурзьке право тощо – у період існування України у складі Росії на правах автономії; 5) Петровські укази з питань кримінального права від 12 та 19 листопада 1721 р. та Права за яким судиться малоросійський народ 1743 р. періоду Гетьманщини; 6) Уложення про покарання кримінальні і виправні 1845 р., Статут про покарання, яке накладається мировими суддями 1864 р. – як джерела кримінального права загальноросійського масштабу, які були поширені і на Україні; 7) Угорське кримінальне уложення про злочини та проступки 1879 р. – як джерела кримінального права тієї частини України, яка перебувала під владою не Росії, а Австро-Угорщини [5, с. 11–30].

В. П. Козирева пропонує виділяти п'ять основних етапів розвитку покарань майнового характеру за законодавством України: 1) перший – від Руської Правди XI ст. до Литовських Статутів – перша половина XVI ст.; 2) другий – друга половина XVI ст. – середина XIX ст.; 3) третій – друга половина XIX ст. – жовтень 1917 р.; 4) четвертий – радянський період – кінець XX ст.; 5) п'ятий – початок XXI ст. [6, с. 7].

Вищезазначені класифікації розвитку покарань майнового характеру наглядно демонструють, що серед науковців, які займалися розробкою цього питання, відсутня єдність як у розумінні етапів періодизації розвитку покарань через нечіткість критеріїв її проведення, так і правових пам'яток, які діяли у відведені ними періоди. Скажімо,

В. О. Попрас досліджує Судебники 1497 р. та 1550 р., а також Соборне уложення 1649 р., натомість Т. А. Денисова та Ю. В. Філей ці нормативні акти залишили поза увагою, і аналізували Русько-Візантійські угоди 860, 907, 911, 944 й 971 рр., Петровські укази з питань кримінального права від 12 та 19 листопада 1721 р., Статут про покарання, яке накладається мировими суддями 1864 р. та Угорське кримінальне уложення про злочини та проступки 1879 р. Така розбіжність учених у питанні періодизації розвитку покарань майнового характеру, на нашу думку, дає підстави говорити про те, що не варто недооцінювати необхідність урахування в цьому процесі історичних процесів та подій, як-то пропонують науковці. Адже цілком зрозуміло, що період дії правової пам'ятки обумовлюється її юридичною силою на території держави.

Дослідники історії кодифікації дореволюційного права України виділяють такі етапи розвитку кримінального права: 1) період звичаєвого права; 2) період польсько-литовського законодавства; 3) період чинності законодавчих актів автономної влади України; 4) період царського законодавства [7]. Недолік наведеної періодизації вбачається у тому, що автор наводить періоди, виведені за різними критеріями. У цій періодизації простежується звернення до принаймні двох критеріїв – джерела права, коли мова йде про періоди дії звичаєвого права і права писаного (законодавства), та зв'язку з державотворенням – у випадку виділенні польсько-литовського періоду розвитку України, її автономності та розвитку у складі Російської імперії. До того ж особливістю розвитку кримінального права є те, що звичаєве право не втрачало свого значення навіть під час дії польсько-литовського законодавства і в період Гетьманату.

Пропонують і інші періодизації як-от: 1) право України в період Київської Русі і часів феодальної роздробленості; 2) право в українських землях під час їх перебування у складі Польщі, Литви і Речі Посполитої; 3) право Гетьманщини; 4) право України під час її перебування у складі Російської імперії; 5) право в період Української революції (відродження Української державності) [8, с. 4; 9, с. 7]; 6) право України за радянських часів [10, с. 222–223].

Подібні класифікації є доволі поширеними, з більшим чи меншим ступенем деталізації, окремі автори виділяють добу: 1) земську або князівську (середина IX – друга половина XIV ст.); 2) литовсько-польську (друга половина XIV – середина XVII ст.); 3) гетьманську (середина XVII – друга половина XVIII ст.); 4) московську (друга половина XVIII ст. – 1917 р.) [11, с. 32]. Застосовуючи історичний метод пі-

знання вивчення інституту покарання в Україні, Є. С. Назимко наводить більш повну періодизацію, адже вказує не тільки етапи розвитку держави і права, а й правові пам'ятки, що діяли в той чи інший період, як-от: 1) князівський період (882–1349 рр.), у який діяла Руська Правда в її трьох редакціях; 2) період переходу до розвинутого феодалізму, феодальної роздробленості, ліквідації української державності та перебування у складі Речі Посполитої (1349–1648 рр.) і дії таких правових пам'яток, як Литовські Статути 1529, 1566, 1588 рр., Магдебурзьке право, Зерцало Саксонське, польські законодавчі акти “Саксон”, “Порядок”, а також українські звичаєві норми. Окремо науковець вказує на важливість в історії інституту покарання Судебників 1497 та 1550 рр.; 3) створення незалежної держави – Української Козацької Республіки, Гетьманщини з 1648 – період дії Соборного уложення 1649, Артикулу воїнського 1715 р. та Прав, за якими судиться малоросійський народ; 4) період перебування України у складі Австрійської (Австро-Угорської) та Російської імперій (1764–1917 рр.) та дії Уложення про покарання уголовне та виправне 1845 р., Угорське уголовне уложення про злочини і проступки 1879 р.; 5) період формування української національної державності 1917–1920 рр. (Українська Народна Республіка (УНР), Українська держава гетьмана П. П. Скоропадського, УНР часів Директорії, західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР)) та запровадження Керівних начал 1919 р.; 6) період Української СРР (РСР) (1921–1991 рр.) – дія Кримінальних кодексів 1922, 1926 та 1960 рр.; 7) 1991–2001 рр.; 8) з 2001 р. і дотепер [12].

Історичний метод передбачає вивчення норм кримінального права в історичному розвитку, проте задля отримання бажаних результатів досліджень, особливо тих, що стосуються і кримінально-правової політики держави на тому чи іншому відрізку її розвитку, важливим є дослідження норм кримінального законодавства з огляду на те, що вони виступали і виступають своєрідним механізмом, через який реалізується державна політика у галузі реагування на злочинність у суспільстві. Система покарань формувалась протягом історії розвитку кримінального права завжди відображувала пануючі спочатку в суспільстві, а пізніше і в державі погляди на правову природу та характер відносин між злочинцем та суспільством, мету і цілі покарання, межі каральної діяльності тощо. Отже, її ретроспективний аналіз не варто обмежувати лише розглядом, а подекуди і простою констатацією наявності чи відсутності певних видів покарань. Система покарань як складова проблеми покарання в широкому розумінні є

віддзеркаленням правових звичаїв, кримінально-правових ідей та поглядів, кримінально-правової політики будь-якої держави. Тому ми поділяємо думку, висловлену професором П. Л. Фрісом, що розглядати історію кримінально-правової політики України, яка протягом сторіч була позбавлена державної незалежності, лише через призму історії кримінального права неможливо. Це, на його переконання, слід здійснювати і в контексті розвитку кримінально-правових ідей українських мислителів, шляхом аналізу проектів нормативних документів, які були розроблені, хоча й не упроваджені в практику, праць українських учених-правознавців [13, с. 64]. Автор пропонує поділяти історію кримінально-правової політики України на такі періоди: 1) кримінально-правова політика Київської Русі і феодальної розробленості; 2) кримінально-правова політика козацької держави; 3) кримінально-правова політика періоду творення Української незалежної держави 1917–1922 рр.; 4) кримінальне законодавство Української РСР; 5) кримінально-правова політика української держави до ухвалення Кримінального кодексу України 2001 р. [13, с. 39].

У праці “Історія кримінального права європейських країн” М. І. Хавронюк демонструє, що Україна завжди, ще з часів її існування у форматі Київської Русі як першої Української держави, була європейською державою, а тому основні тенденції розвитку українського права, у тому числі кримінального, збігаються з тенденціями розвитку права континентальної Європи [14, с. 59]. Науковець проаналізував розвиток кримінального права України в такі періоди розвитку держави та права, як: 1) період до Київської Русі (праслав'янське суспільство V–IX ст.), за правовими пам'ятками Правди та Закону Руського, що склався у період “військової демократії” V–VII ст., фактично це було звичаєве право; 2) Київська Русь (IX–XIII ст.), в якості правових джерел аналізували звичаєве право, договори Русі з греками X ст., Руська Правда у ранній редакції (IX ст.), короткій і великій редакціях, Статути св. Володимира (Оленінська ред. XII ст., Синодальна редакція XIII ст.), Ярослава та інших князів; 3) у складі Литовського князівства, на території якої діяли Литовські Статути 1529, 1566 та 1588 рр. (з XV ст.); 4) за часів створення та функціонування Запорізької Січі, основу правових джерел складало звичаєве право, та поодинокі писані закони; 5) за часів Гетьманщини; 6) під впливом кримінального законодавства Росії, яке, у свою чергу, формувалось у межах романо-германської правової сім'ї та з огляду на кримінальне законодавство Франції, Італії, Німеччини, Австрії, Швеції [14, с. 72].

М. І. Хавронюк зазначає, що разом ці правові пам'ятки створили цілком своєрідне давньоруське право, яке, на жаль, через певні історичні умови не стало фактором розвитку і джерелом загальноукраїнського права, оскільки коротка редакція Руської Правди була відкрита і опублікована лише в 1738 р., Велика редакція – у 1788 р., а серйозні дослідження усіх їх відомих списків були здійснені лише у XIX–XX ст., а тому вже не могли вплинути на українське право [15, с. 70]. Напевне саме тому професор М. І. Коржанський, оцінюючи розвиток вітчизняного кримінального права, зазначав, що “історія кримінального законодавства України дуже бідна, її майже немає” [15, с. 52].

На нашу думку, запропонована М. І. Хавронюком, Т. А. Денисовою, Ю. В. Філеєм та Є. С. Назимко, періодизація розвитку кримінального права може бути прийнятною для цілей дослідження становлення системи покарань в Україні з певними уточненнями та доповненнями. Зокрема, слід урахувати, що дослідження розвитку кримінального права і законодавства України М. І. Хавронюк здійснював у контексті формування та розвитку загальноєвропейського кримінального права та наукової думки, критерієм же періодизації він обрав початок і завершення процесу рецепції римського права, оскільки в роботі досліджували саме романо-германську правову сім'ю. У запропонованих іншими вченими періодизаціях існують розбіжності у розумінні того, які саме нормативно-правові акти діяли в той чи інший період розвитку держави і права України.

Наведений перелік нормативно-правових документів демонструє різні підходи дослідників до вибору кола законів та інших джерел права, які, на думку вчених, надають повне уявлення про генезу інституту покарання як такого або ж різновидів покарань, що були предметом їх дослідження, адже за умови подібності періодизацій розвитку кримінального законодавства від Руської Правди до Кримінального кодексу України 1960 р. або 2001 р., наявні істотна різниця в підборі нормативного масиву дослідження. Тож, вважаємо за доцільне звернутись до розробленої в межах історії держави та права України періодизації, яка спирається на цивілізаційний підхід.

Традиційно в літературі з історії виділяють такі періоди творення держави і права України: 1) держава і право на території України до слов'янського часу; 2) Київсько-Руська держава і право; 3) Галицько-волинська держава і право; 4) Литовсько-руська держава і право; 5) Козацька держава і право; 6) державно-правовий устрій на етнічних українських землях в імперську добу; 7) державно-правовий устрій на західноукраїнських землях у складі Австрій-

ської (Австро-Угорської) імперії; 8) новітня українська національна державність і право (1917–1921 рр.); 9) держава і право Західноукраїнської Народної Республіки (1918–1923 рр.); 10) радянська держава і право в Україні (1917–1991 рр.); 11) держава і право незалежної України (1991–2000 рр.) [16]. Більш розгорнуту періодизацію пропонує П. П. Музиченко, виділяючи вже 20 періодів [17]. В одній з останніх праць, присвячених дослідженню становлення та розвитку кримінальних покарань в Україні, простежується взаємозумовленість державно-правового розвитку і розвитку кримінально-правових актів, що визначали засади кримінальної відповідальності [18, с. 6].

IV. Висновки

Отже, запропоновані в науці періодизації державно-правового розвитку України дають змогу науковцям чітко визначити коло джерел кримінального права, які були чинними на території України на тому чи іншому етапі, виключивши з нього ті нормативно-правові документи, які не діяли в Україні, або ж діяли на певній її частині. Дослідження формування та трансформації системи покарань доцільно здійснювати з огляду на такі періоди розвитку української держави і права (відповідно і кримінального права): 1) давньоруської державності, який включає в себе період Київської Русі (IX–XII ст.) та період існування українських земель у форматі Галицько-Волинського князівства (1199–1349 рр.); 2) українських земель у складі Польського королівства, Великого князівства Литовського та Речі Посполитої (середина XIV – перша половина XVI ст.); 3) Української козацької держави (середина XVI – перша половина XVIII ст.); 4) українських земель у складі Російської (1783–1917 рр.) та Австрійської (Австро-Угорської) імперій (1772–1918 рр.); 5) відродження Української державності (1917–1920 рр.); 6) Радянської України (1917–1991 рр.); 7) сучасний етап незалежної України (1991–2001 рр.).

Список використаної літератури

1. Черри Р. Р. Развитие карательной власти в древних общинах: Пер. с англ. / Р. Р. Черри. 2-е изд. – Москва : Либроком, 2012. – 112 с.
2. Попрас В. О. Штраф як вид покарання за кримінальним правом України : монографія / В. О. Попрас. – Харків : Право, 2009. – 224 с.
3. Ковтун Н. Я. Види додаткових покарань для неповнолітніх : монографія / Н. Я. Ковтун. – Київ : Ін Юре, 2011. – 208 с.
4. Марисюк К. Б. Кримінально-правова політика у сфері майнових покарань в Україні: поняття, суть, історичні етапи / К. Б. Марисюк // Форум права. – 2012. – №1. – С. 601–605.

5. Денисова Т. А. Кримінально-правові санкції та їх застосування за злочини проти власності: монографія / Т. А. Денисова, Ю. В. Філей. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 176 с.
6. Козирева В. П. Кримінальні покарання майнового характеру за законодавством України : автореф. дис. наздобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 “Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право” / В. П. Козирева. – Київ, 2007. – 20 с.
7. Ткач А. Історія кодифікації дореволюційного права України / А. Ткач. – Київ : Вид-во Київськ. ун-ту, 1968. – 169 с.
8. Бойко І. Й. Кримінальні покарання в Україні (IX–XX ст.) : навч. посіб. / І. Й. Бойко. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 408 с.
9. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. / П. П. Музиченко. – 3-тє вид., стер. – Київ : Знання, КОО, 2001. – 429 с.
10. Правова система України. Історія, стан, та перспективи : у 5 т. / за заг. ред. М. В. Цвік, О. В. Петришин; В. Я. Тацій, С. І. Максимов, М. І. Панов, П. М. Рабінович. – Харків : Право, 2008. – Т. 1. Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України. – 726 с.
11. Лашенко Р. Лекції по історії українського права / Р. Лашенко. – Київ : Україна, 1988. – 254 с.
12. Назимко Є. С. Розвиток інституту покарання в Україні: історичний метод пізнання / Є. С. Назимко // Часопис Академії адвокатури України. – 2011. – № 11. – С. 21–27.
13. Фріс П. Л. Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми / П. Л. Фріс. – Київ : Атіка, 2005. – 332 с.
14. Хавронюк М. І. Історія кримінального законодавства європейських країн : монографія / М. І. Хавронюк. – Київ : Істина, 2006. – 192 с.
15. Коржанський М. Й. Кримінальне право і законодавство України. Частина загальна : курс лекцій / М. Й. Коржанський. – Київ : Атіка, 2001. – 432 с.
16. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. / І. Я. Терлюк. – Київ : Атіка, 2011. – 944 с.
17. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. / П. П. Музиченко. – 3-тє вид., стер. – Київ : Знання, КОО, 2001. – 429 с.
18. Бойко І. Й. Кримінальні покарання в Україні (IX–XX ст.) : навч. посіб. / І. Й. Бойко. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. – 408 с.

Стаття надійшла до редакції 03.12.2015.

Рябчинская Е. П. К вопросу о периодизации развития системы наказаний в Украине
В статье рассмотрены проблемы периодизации развития системы наказаний в Украине и определения круга источников права (правовых памятников), действующих на территории

Украины в разные периоды развития государства и права, и предложена периодизация, которая в наибольшей степени будет способствовать всестороннему ретроспективному анализу системы наказаний.

Ключевые слова: наказание, система наказаний, периодизация, исторический метод.

Ryabchinskaya E. To the Question of the Periodization of the Development of the Penal System in Ukraine

The article examines the problems of periodization of the development of the penal system in Ukraine and the definition of the sources of law (legal monuments) operating on the territory of Ukraine in different periods of development of state and law and proposed periodization, which most will contribute to a comprehensive retrospective analysis of the penal system.

During the analysis of scientific works, which in varying degrees, considered issues of development and individual types of punishment and subsystems punishment and the penal system in General found that even with the similarities of periodization to the development of criminal law from the Russian Truth up to the Criminal code of Ukraine of 1960 or 2001, available significant difference in the selection of normative research data (normative-legal acts). This, in our opinion, demonstrates the various approaches of researchers to the choice of a range of laws and other legal sources, giving a complete picture of the Genesis of the institution of punishment itself or the kinds of punishments that were the subject of their research. Therefore, in the study it was useful to refer to the framework developed in the history of state and law of Ukraine of periodization, which based on a civilizational approach.

Critically analyzed existing today periodization and concluded that in general the existing periodization of the state and legal development of Ukraine allow scientists to clearly define the range of sources of criminal law, which operated on the territory of Ukraine at one or another stage, excluding those normative-legal acts, which did not act in Ukraine or acted on certain parts of it. Research of the formation and transformation of the system of punishments it is advisable to carry out based on such periods of development of Ukrainian state and law (and criminal law respectively): 1) old Russian statehood, which includes the period of Kievan Rus (IX-XII centuries) and the period of existence of Ukrainian lands in the format of Galicia-Volyn Principality (1199-1349); 2) Ukrainian lands within the Kingdom of Poland, the Grand Duchy of Lithuania and Polish-Lithuanian Commonwealth (the middle of the XIV century – the first half of the XVI century); 3) Ukrainian Cossack state (the middle of the XVI century– the first half of the XVIII century); 4) Ukrainian lands within the Russian (1783-1917) and Austrian (Austro-Hungarian) Empire (1772-1918); 5) revival of Ukrainian statehood (1917-1920); 6) Soviet Ukraine (1917-1991); 7) the modern stage of independent Ukraine (from 1991 to 2001).

Key words: punishment, the system of punishment, periodization, historical method.